

יוזמות קרן אברהם (ע"ר)
مبادرات صندوق إبراهيم

The Abraham Fund Initiatives

הוראת ערבית דבורה בבתי ספר עבריים: "יא-סלאם" כמקרה מבחן

יום השפה הערבית, 3 ביולי 2018

עמותת "יוזמות קרן אברהם" פיתחה והפעילה בין השנים 2005 ו-2016 את תכנית "יא-סלאם" ללימוד שפה ותרבות ערבית. זאת במטרה להדגים כי ניתן ללמד ערבית דבורה באופן אפקטיבי, תוך קידום ערכים של חיים משותפים בין יהודים וערבים בישראל.

התכנית שאושרה והופעלה בשיתוף משרד החינוך, נלמדה שעתיים בשבוע בכיתות ה'- ו' והקיפה בשיאה כ- 200 בתי ספר ברחבי הארץ (24,000 תלמידים). בשנת 2010 הפכה לתכנית לחובה במחוז הצפון של משרד החינוך. תכנית הלימודים "בואו נדבר" שפיתח והפעיל 'מכון מרחבים' הופעלה באותן שנים בכ-40 בתי ספר נוספים.

מרכיב מרכזי בתכנית "יא-סלאם" היה התבססות על מורים ומורות ערביות שהערבית היא שפת אמן ותרבותן. הן הוכשרו לשמש כמורות ובה בעת 'שגרירות' של התרבות הערבית בבתי הספר העבריים. חלק משמעותי במיזם כלל ליווי ותמיכה בהן במהלך השתלבותן בבית הספר.

מחקר הערכה מקיף של התכנית שערך מכון סאלד בשנים 2010-2012 העלה ממצאים מובהקים בתחומים הבאים:

1. **רכישת השפה** – התכנית השיגה את מטרותיה הן בתחום הקניית השפה הדבורה ובהקניית ניצני קריאה וכתובה בערבית. במבחנים בכתב השיגו קרוב ל-40% מהנבחנים ציונים בינוניים או גבוהים; במבחן בע"פ השיגו למעלה מ-60% מהנבחנים ציונים בינוניים או גבוהים. תלמידי כיתה ז' בוגרי התכנית, השיגו הישגים טובים בערבית תקנית ("ספרותית") ורבים מהם הביעו עניין בהמשך לימודי הערבית.

2. **עמדות כלפי ערבים** – התכנית הצליחה למנוע הדרדרות בעמדות כלפי ערבים גם בעתות של מתיחות והקצנה כללית בשיח כלפי ערבים בישראל. ביחס לקבוצת ההשוואה, נמצא כי מסיימי התכנית מחזיקים העמדות חיוביות יותר כלפי ערבים וכלפי רעיונות של שוויון וחיים משותפים. מקרב סגלי ההוראה, שליש מבין המורים והמנהלים ציינו כי בעקבות התכנית השתנה לטובה מבטם על החברה הערבית במידה רבה ורבה מאד.

יוזמות קרן אברהם (ע"ר)
مبادرات صندوق إبراهيم

The Abraham Fund Initiatives

3. **שילוב מורות ערביות** – מורות התכנית "יא-סלאם" נקלטו בהצלחה בבתי הספר העבריים והשתלבו בחיי בית-הספר. 95% מהן דווחו כי "התקבלו" ע"י המורים והתלמידים במידה רבה ורבה מאד.

4. **שביעות רצון מהתכנית** – 91% ממנהלי בתי הספר הביעו שביעות רצון גבוהה מההחלטה (למרות שלא היו שותפים לה) ליישם את התכנית בבית ספרם והמליצו להפכה לתכנית חובה ארצית.

בשנת 2016 הודיע משרד החינוך כי לאור הניסיון החיובי החליט למסד את לימודי ערבית דבורה בבתי ספר עבריים יסודיים ולהרחיבם וכי לצורך כך פיתח תכנית לימודים חדשה.

שנתיים לאחר הודעה זו, מסתבר כי הוראת הערבית לא התרחבה לבתי ספר נוספים וכי אימוץ המודל היה חלקי ביותר שכן מרכיבי הצלחה ראשיים נעדרים ממנו: התכנית שמפעיל המשרד לא כוללת הכרות עם התרבות הערבית ואינה מחייבת הוראה ע"י דוברים ילידיים של השפה קרי: מורים ומורות ערביות.

אנו קוראים למשרד החינוך להפעיל תכנית ארצית להוראת שפה (דבורה) ותרבות ערבית כמקצוע חובה שיילמד ע"י מורים ערביים בכלל מערכת החינוך העברית ובכך לסיים את המחדל המתמשך של לימודי השפה הערבית בישראל.

=====